

OLIV TA'LIM TIZIMI KADRLARINI QAYTA TAYYORLASH VA MALAKASINI OSHIRISH INSTITUTI

TA'LIM TIZIMI MENEJMENTI
VA
TA'LIM SIFATI MENEJMENTI

2024

LIB.BIMM.UZ

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**OLIIY TA‘LIM TIZIMI KADRLARINI QAYTA TAYYORLASH VA
MALAKASINI OSHIRISH INSTITUTI**

**OLIIY TA‘LIM MUASSASASINI BOSHQARISH VA STRATEGIK
RIVOJLANTIRISH moduli bo‘yicha**

(Oliy ta‘lim muassasalari O‘quv ishlari bo‘yicha prorektorlari, o‘quv-uslubiy boshqarma boshliqlari, dekan va o‘quv ishlari bo‘yicha dekan muovnlari, kafedra mudirlari va o‘quv ishlari bo‘yicha mas‘ul rahbarlar uchun)

O‘QUV-USLUBIY MAJMUA

Toshkent – 2024

Modulning o‘quv-uslubiy majmuasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2023-yil 25-avgustdagi 391-sonli buyrug‘i bilan tasdiqlangan o‘quv dasturi va o‘quv rejasiga muvofiq ishlab chiqilgan.

Tuzuvchilar: **U.Sh.Begimkulov**- pedagogika fanlari doktori, professor

A.Xoliqov – Kimyo fanlari doktori, professor,

A.S.Djuraev- p.f.b.f.d. (PhD), dotsent

Taqrizchi: **F.Nazarova** – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

O'quv-uslubiy majmua Oliy ta'lim tizimi kadrlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti kengashining qarori bilan nashrga tavsiya qilingan
("28" dekabr 2023-yildagi 5/4 -sonli bayonoma)

MUNDARIJA

I.	ISHCHI DASTUR	5
II.	MODULNI O‘QITISHDA FOYDALANILADIGAN INTREFAOL O‘QITISH METODLARI	9
III.	NAZARIY MASHG‘ULOTLAR MAZMUNI	18
IV.	AMALIY MASHG‘ULOTLAR MAZMUNI	25
V.	ADABIYOTLAR RO‘YXATI	44

I. ISHCHI DASTUR

ISHCHI DASTUR

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-sonli Farmoni bilan tasdiqlangan “2017-2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar Strategiyasi”da milliy kadrlarning raqobatbardoshligi va umumjahon amaliyotiga asoslangan oliy ta‘lim milliy tizimining sifati oshishiga, Bolonya jarayoni ishtirokchi mamlakatlari diplomlarini o‘zaro tan olishga, o‘qituvchi va talabalar bilan almashuv dasturlarini amalga oshirishga ko‘maklashuvchi 1999 yil 19-iyundagi Bolonya deklaratsiyasiga qo‘shilish masalasini ko‘rib chiqish belgilab qo‘yilgan.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmoni bilan tasdiqlangan “O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi”da oliy ta‘lim jarayonlariga raqamli texnologiyalar va zamonaviy o‘qitish usullarni joriy etish, yoshlarni ilmiy faoliyatga keng jalb etish, korrupsiyaga qarshi kurashish, muhandislik-texnik ta‘lim yo‘nalishlarida tahsil olayotgan talabalar ulushini oshirish, kredit-modul tizimini joriy etish, o‘quv rejalarida amaliy ko‘nikmalarni oshirishga qaratilgan mutaxassislik fanlari bo‘yicha amaliy mashg‘ulotlar ulushini oshirish bo‘yicha aniq vazifalar belgilab berilgan.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentning 2019- yil 8- oktabrdagi Farmoni bilan tasdiqlangan “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta‘lim tizimini 2030- yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi”ga ko‘ra mamlakatdagi oliy ta‘lim muassasalarining 85 foizi 2030-yilgacha bosqichma-bosqich kredit-modul tizimiga o‘tishi rejalashtirilgan.

Bu yaqin yillar davomida mamlakatdagi deyarli barcha oliy ta‘lim muassasalarining kredit-modul tizimida faoliyat yurita boshlashidan darak beradi.

Shuningdek, mamlakatimizning barcha sohalarida islohotlarni amalga oshirish, odamlarning dunyoqarashini o‘zgartirish, yetuk va zamon talabiga javob beradigan mutaxassis kadrlarni tayyorlashni hayotning o‘zi taqozo etmoqda. Respublikada ta‘lim tizimini mustahkamlash, uni zamon talablari bilan uyg‘unlashtirishga katta ahamiyat berilmoqda. Bunda mutaxassis kadrlarni tayyorlash, ta‘lim va tarbiya berish tizimi islohatlar talablari bilan chambarchas bog‘langan bo‘lishi muhim ahamiyat kasb etadi. Zamon talablariga javob bera oladigan mutaxassis kadrlarni tayyorlash, Davlat talablari asosida ta‘lim va uning barcha tarkibiy tuzilmalarini takomillashtirib borish oldimizda turgan dolzarb masalalardan biridir.

Modulning maqsadi va vazifalari

Modulning maqsadi: qayta tayyorlash va malaka oshirish kursi tinglovchilarida oliy ta'lim muassasasini boshqarish va strategik rivojlantirish mazmuni, ularni rivojlantirish usul va vositalari haqidagi bilimlarini takomillashtirish, muammolarni aniqlash, tahlil etish, shuningdek, ularda oliy ta'lim muassasasini boshqarish to'g'risida ko'nikma va malakalarini tarkib toptirish.

Modulning vazifalari:

- Oliy ta'lim muassasalarini tizimli rivojlantirish va boshqaruv faoliyatini takomillashtirish;
- Oliy ta'lim tizimida boshqaruv jarayonlarini axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida optimallashtirish;
- davlat interaktiv xizmatlari ko'lamini kengaytirish;
- Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonlarini boshqarish axborot tizimini joriy etish;

Modul bo'yicha tinglovchilarning bilim, ko'nikma, malaka va kompetensiyalariga qo'yiladigan talablar

“Oliy ta'lim muassasasini boshqarish va strategik rivojlantirish” modulini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida:

Tinglovchi:

- Oliy ta'lim muassasalarida zamonaviy boshqaruv tizimini;
- tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini;
- Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonlarini boshqarish axborot tiziminining mazmun-mohiyatini;
- Davlat oliy ta'lim muassasalarining akademik va tashkiliy-boshqaruv hamda moliyaviy mustaqilligini ta'minlashni;
- Oliy ta'lim muassasasini rivojlantirish strategiyasini;
- Oliy ta'lim muassasalarini strategik rivojlantirishni baholash va rivojlantirish asosida oliy ta'lim sifatini boshqarish kompetensiyalarni egallashi lozim.

Modulni tashkil etish va o'tkazish bo'yicha tavsiyalar

“Oliy ta'lim muassasasini boshqarish va strategik rivojlantirish” moduli ma'ruza va amaliy mashg'ulotlar shaklida olib boriladi.

Kursni o‘qitish jarayonida ta’limning zamonaviy metodlari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari qo‘llanilishi, shuningdek, ma’ruza darslarida zamonaviy kompyuter texnologiyalari yordamida taqdimot va elektron-didaktik texnologiyalarni;

- o‘tkaziladigan amaliy mashg‘ulotlarda texnik vositalardan, blis-so‘rovlar, aqliy hujum, guruhli fikrlash, kichik guruhlar bilan ishlash, va boshqa interfaol ta’lim metodlarini qo‘llash nazarda tutiladi.

Modulning o‘quv rejadagi boshqa modullar bilan bog‘liqligi va uzviyligi

“Oliy ta’lim muassasasini boshqarish va strategik rivojlantirish” moduli bo‘yicha mashg‘ulotlar o‘quv rejasidagi “Raqamli universitet” modeli va “Oliy ta’lim jarayonini boshqarishning axborot tizimlari”, “Ta’lim menejerining innovatsion kompetentligi” kabi modullar bilan uzviy aloqadorlikda olib boriladi.

Modulning oliy ta’limdagi o‘rni

Modulni o‘zlashtirish orqali tinglovchilar Oliy ta’lim muassasasini boshqarish va strategik rivojlantirish asoslarini o‘rganish, ularni tahlil etish, amalda qo‘llash va baholashga doir kasbiy kompetentlikka ega bo‘ladilar.

MODUL BO‘YICHA SOATLAR TAQSIMOTI

№	Modul mavzulari	Auditoriya o‘quv yuklamasi		
		Jami	Nazariy	Amaliy mashg‘ulot
1.	Oliy ta’lim muassasalarini tizimli rivojlantirish va boshqaruv faoliyatini takomillashtirish.	4	4	
2.	Oliy ta’lim muassasalarida zamonaviy boshqaruv tizimining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari.	4		4
3.	Oliy ta’lim muassasalarini strategik rivojlantirishning mazmuni va mohiyati.	2		2
	Jami:	10	4	6

NAZARIY MASHG‘ULOTLAR MAZMUNI

1-MAVZU OLIY TA’LIM MUASSASALARINI TIZIMLI RIVOJLANTIRISH VA BOSHQARUV FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH. (4 soat)

Oliy ta’lim tizimida boshqaruv jarayonlarini axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida optimallashtirish, davlat interaktiv xizmatlari ko‘lamini kengaytirish. Oliy ta’lim muassasalarida ta’lim jarayonlarini boshqarish axborot tizimini joriy etish.

AMALIY MASHG‘ULOTLAR MAZMUNI

1-MAVZU: OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA ZAMONAVIY BOSHQARUV TIZIMINING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI. (4 soat)

Davlat oliy ta’lim muassasalarining akademik va tashkiliy-boshqaruv hamda moliyaviy mustaqilligini ta’minlash.

2-MAVZU: OLIY TA’LIM MUASSASALARINI STRATEGIK RIVOJLANTIRISHNING MAZMUNI VA MOHIYATI (2 soat)

Oliy ta’lim muassasalarini rivojlantirishda strategik rejalashtirish. Oliy ta’lim muassasasini rivojlantirish strategiyasi va uni ishlab chiqishning asosiy yo‘nalishlari.

O‘QITISH SHAKLLARI

Mazkur modul bo‘yicha quyidagi o‘qitish shakllaridan foydalaniladi:

- ma’ruzalar, amaliy mashg‘ulotlar (ma’lumotlar va texnologiyalarni anglab olish, motivatsiyani rivojlantirish, nazariy bilimlarni mustahkamlash);
- davra suhbatlari (ko‘rilayotgan loyiha yechimlari bo‘yicha taklif berish qobiliyatini rivojlantirish, eshitish, idrok qilish va mantiqiy xulosalar chiqarish);
- bahs va munozaralar (loyihalar yechimi bo‘yicha dalillar va asosli argumentlarni taqdim qilish, eshitish va muammolar yechimini topish qobiliyatini rivojlantirish).

O'QITISH SHAKLLARI

Quyidagi shakllarda ta'lim berish ko'zda tutilgan:

- binar ma'ruza, bit dars, debatlar, vebinar;
- On-line ma'ruza;
- trening, videotrening;
- kichik ma'ruzalar va suhbatlar (diqqatni jamlash va axborotni qabul qilish qobiliyatini shakllantiradi);
 - klaster, sinkveyn (axborot yoki biron-bir tushunchani qisqa bayonini tuzish ko'nikmani shakllantiradi);
 - kichik guruhlarda ishlash, bumerang (materialni mantiqan tizimli, muammoli bayon etishni rivojlantiradi);
 - blits o'yin, qora quti (aniq muammoli vaziyatni tahlil qilish, kamchiliklar sababini yo'l-yo'lakay aniqlashga yo'naltiriladi).

II. MODULNI O'QITISHDA FOYDALANILADIGAN INTREFAOL TA'LIM METODLARI

“KWLH” metodi

Metodning maqsadi: Mazkur metod tinglovchilarda yangi axborotlar tizimini qabul qilish va biliimlarni tizimlashtirish maqsadida qo‘llaniladi, shuningdek, bu metod tinglovchilar uchun mavzu bo‘yicha qo‘yidagi jadvalda berilgan savollarga javob topish mashqi vazifasini belgilaydi.

Know – nimalarni bilaman?

Want – nimani bilishni xohlayman?

How - qanday bilib olsam bo‘ladi?

Learn - nimani o‘rganib oldim?.

“KWLH” metodi	
- <i>Nimalarni bilaman:</i> -	<i>Nimalarni bilishni xohlayman, nimalarni bilishim kerak:</i>
3. Qanday qilib bilib va topib olaman: -	<i>Nimalarni bilib oldim:</i>

“W1H” metodi

Metodning maqsadi: Mazkur metod tinglovchilarda yangi axborotlar tizimini qabul qilish va biliimlarni tizimlashtirish maqsadida qo‘llaniladi, shuningdek, bu metod tinglovchilar uchun mavzu bo‘yicha qo‘yidagi jadvalda berilgan oltita savollarga javob topish mashqi vazifasini belgilaydi.

What?	Nima? (ta’rifi, mazmuni, nima uchun ishlatiladi)	
Where?	Qayerda (joylashgan, qayerdan olish mumkin)?	

What kind?	Qanday? (parametrlari, turlari mavjud)	
When?	Qachon? (ishlatiladi)	
Why?	Nima uchun? (ishlatiladi)	
How?	Qanday qilib? (yaratiladi, saqlanadi, to'ldiriladi, tahrirlash mumkin)	

“SWOT-tahlil” metodi.

Metodning maqsadi: mavjud nazariy bilimlar va amaliy tajribalarni tahlil qilish, taqqoslash orqali muammoni hal etish yo'llarni topishga, bilimlarni mustahkamlash, takrorlash, baholashga, mustaqil, tanqidiy fikrlashni, nostandart tafakkurni shakllantirishga xizmat qiladi.

S – (strength)	• кучли томонлари
W – (weakness)	• заиф, кучсиз томонлари
O – (opportunity)	• имкониятлари
T – (threat)	• хавфлар

SWOT -таҳлили

Strengths	Weakness
Opportunities	Threats

- S-кучли томони
- W- кучсиз томони

- O- имконият
- T- тўсиқлар

Keys-stadi” metodi

«**Keys-stadi**» - inglizcha soʻz boʻlib, («case» – aniq vaziyat, hodisa, «stadi» – oʻrganmoq, tahlil qilmoq) aniq vaziyatlarni oʻrganish, tahlil qilish asosida oʻqitishni amalga oshirishga qaratilgan metod hisoblanadi. Mazkur metod dastlab 1921 yil Garvard universitetida amaliy vaziyatlardan iqtisodiy boshqaruv fanlarini oʻrganishda foydalanish tartibida qoʻllanilgan. Keysda ochiq axborotlardan yoki aniq voqea-hodisadan vaziyat sifatida tahlil uchun foydalanish mumkin.

“Keys metodi” ni amalga oshirish bosqichlari

Ish bosqichlari	Faoliyat shakli va mazmuni
1-bosqich: Keys va uning axborot taʼminoti bilan tanishtirish	<ul style="list-style-type: none"> ✓ yakka tartibdagi audio-vizual ish; ✓ keys bilan tanishish(matnli, audio yoki media shaklda); ✓ axborotni umumlashtirish; ✓ axborot tahlili; ✓ muammolarni aniqlash
2-bosqich: Keysni	<ul style="list-style-type: none"> ✓ individual va guruhda ishlash;

aniqlashtirish va o'quv topshirig'ni belgilash	<ul style="list-style-type: none"> ✓ muammolarni dolzarblik iyerarxiasini aniqlash; ✓ asosiy muammoli vaziyatni belgilash
3-bosqich: Keysdagi asosiy muammoni tahlil etish orqali o'quv topshirig'ining yechimini izlash, hal etish yo'llarini ishlab chiqish	<ul style="list-style-type: none"> ✓ individual va guruhda ishlash; ✓ muqobil yechim yo'llarini ishlab chiqish; ✓ har bir yechimning imkoniyatlari va to'siqlarni tahlil qilish; ✓ muqobil yechimlarni tanlash
4-bosqich: Keys yechimini yechimini shakllantirish va asoslash, taqdimot.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ yakka va guruhda ishlash; ✓ muqobil variantlarni amalda qo'llash imkoniyatlarini asoslash; ✓ ijodiy-loyiha taqdimotini tayyorlash; ✓ yakuniy xulosa va vaziyat yechimining amaliy aspektlarini yoritish

“Assesment” metodi

Metodning maqsadi: mazkur metod ta'lim oluvchilarning bilim darajasini baholash, nazorat qilish, o'zlashtirish ko'rsatkichi va amaliy ko'nikmalarini tekshirishga yo'naltirilgan. Mazkur texnika orqali ta'lim oluvchilarning bilish faoliyati turli yo'nalishlar (test, amaliy ko'nikmalar, muammoli vaziyatlar mashqi, qiyosiy tahlil, simptomlarni aniqlash) bo'yicha tashhis qilinadi va baholanadi.

Metodni amalga oshirish tartibi:

“Assesment”lardan ma'ruza mashg'ulotlarida talabalarning yoki qatnashchilarning mavjud bilim darajasini o'rganishda, yangi ma'lumotlarni bayon qilishda, seminar, amaliy mashg'ulotlarda esa mavzu yoki ma'lumotlarni o'zlashtirish darajasini baholash, shuningdek, o'z-o'zini baholash maqsadida individual shaklda foydalanish tavsiya etiladi. Shuningdek, o'qituvchining ijodiy yondashuvi hamda o'quv maqsadlaridan kelib chiqib, assesmentga qo'shimcha topshiriqlarni kiritish mumkin.

Test

Muammoli vaziyat

Tushuncha tahlili (simptom)

Amaliy vazifa

“SCAMPER” metodi

Metodning maqsadi: mazkur metod muammolarni bartaraf etish bo‘yicha yangi innovatsion g‘oyalarni ishlab chiqishga yo‘naltirilgan. SCAMPER “tez yugurish” degan ma’noni anglatadi. SCAMPER tushunchasi kengaytmasi (7 ta)ning har biridan 7 qatordan va 3 ustundan iborat jadval yaratish talab etiladi.

SCAMPER

SCAMPER		HAZORAT SAVOLLARI	TEKISH
S	Substitute? - Заменить?	Алмаштириш	
C	Combine? - Комбинировать?	Бирлаштириш	
A	Adapt? - Адаптировать?	Мослаштириш	
M	Modify? = Magnify? - Модифицировать?	Модификация	
P	Put to other uses? - I	Бошқа соҳаларда қўллаш	
E	Eliminate or minify? -	қисқартириш	
R	Revers? = Rearrange? -	тартибини ўзгартириш	

32

Ta'lim tizimini takomillashtirish va inson kapitalini rivojlantirish

SCAMPER savollari	SCAMPER savollari (yangi g'oyani ishlab chiqish)	Ta'lim tizimini takomillashtirish va inson kapitalini rivojlantirish
S	Nima bilan almashtirish mumkin?	
C	Nima bilan birlashtirish mumkin?	
A	Nimaga moslashtirish kerak?	
M	Qanday yaxshilash mumkin?	
P	Nimalarni o'zgartirish mumkin? (shakl, tur, belgi, rang va boshqalar)	
E	Yana qanday holda qo'llash mumkin	
R	Nimani qayta tiklash mumkin?	

III. NAZARIY MASHG‘ULOT MATERIALLARI

III. NAZARIY MASHG‘ULOT MATERIALLARI

1 – MAVZU:OLIY TA’LIM MUASSASALARINI TIZIMLI RIVOJLANTIRISH VA BOSHQARUV FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH. (4 soat)

Oliy ta’lim muassasalarini tizimli rivojlantirish va boshqaruv faoliyatini takomillashtirish bo‘yicha quyidagi tadbirlar amalga oshiriladi:

a) kadrlar tayyorlash sifati va ko‘lamini inobatga olgan holda oliy ta’lim muassasalarini quyidagi toifalarga ajratish va ularni rivojlantirish strategiyalarini belgilash:

birinchi toifa — flagman universitetlar (O‘zbekiston Milliy universiteti va Samarqand davlat universiteti);

ikkinchi toifa — ilm-fan va innovatsion markaz funksiyasini bajaruvchi hududiy oliy ta’lim muassasalari;

uchinchi toifa — sohalar uchun ta’lim va ilmiy tadqiqotlar bo‘yicha tayanch muassasalar rolini bajaruvchi tarmoq oliy ta’lim muassasalari;

b) institut maqomidagi oliy ta’lim muassasalari faoliyati ko‘lamini kengaytirish va institutsional salohiyatini kuchaytirish orqali ularni universitetga aylantirish bo‘yicha chora-tadbirlar ko‘rish;

v) oliy ta’lim muassasalarini ularning quvvati, ilmiy salohiyati va boshqa asosiy ko‘rsatkichlaridan kelib chiqib bosqichma-bosqich yiriklashtirib borish;

g) tajriba tariqasida davlat ulushining 51 foizdan kam bo‘lmagan qismini saqlab qolgan holda ayrim davlat oliy ta’lim muassasalarini (oliy harbiy ta’lim muassasalari bundan mustasno) davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish, ularda korporativ boshqaruv tamoyillarini joriy etish;

d) oliy ta’lim sohasini rivojlantirish bo‘yicha hujjat loyihalarini ishlab chiqish va muhokama etishda Respublika oliy ta’lim kengashi nufuzi va faolligini oshirish, mas’uliyatini kuchaytirish, oliy ta’lim muassasalarida jamoatchilik nazoratining zamonaviy mexanizmlarini joriy etish;

e) oliy ta’lim tizimida boshqaruv jarayonlarini axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida optimallashtirish, davlat interaktiv xizmatlari ko‘lamini kengaytirish;

j) oliy ta’lim muassasalarini rivojlantirishda strategik rejalashtirish tamoyillarini joriy etish, bunda vasiylik kengashlari mas’uliyati va rolini oshirish;

z) O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ta’lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi funksiyalarini xorijiy tajriba asosida takomillashtirish, bunda ta’lim sifatini baholashning yangi mexanizmlarini joriy

etish, kadrlar buyurtmachilari va talabalar o'rtasida o'tkazilgan milliy so'rov natijalarini chuqur tadqiq qilish orqali muammolarni bartaraf etish, davlat va nodavlat ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini ta'sirchan instrumentlar yordamida nazorat qilib borish, bitiruvchilar sifati va ularning ixtisosligi bo'yicha ishga joylashish masalalariga e'tibor qaratish;

i) ta'lim sifatini nazorat qilish va oliy ta'lim muassasalari reytingini yuritishning nodavlat tizimini yaratish bo'yicha zarur chora-tadbirlar belgilash;

y) oliy ta'lim muassasalarida ishga qabul qilish va yuqori lavozimlarga tayinlashda oliy ta'lim tizimi rivoji uchun o'zining munosib hissasini qo'shuvchi kadrlarni tanlash, ularning faoliyati, professional xususiyatlari, soha oldidagi alohida xizmatlarini adolatli va xolisona baholashni nazarda tutuvchi meritokratiya tamoyillarini qo'llash, rahbarlik lavozimlariga tayinlashda gender tengligi tamoyillariga qat'iy rioya qilish;

k) oliy ta'lim muassasalari rahbarlik lavozimlariga zaxira kadrlarni shakllantirish, maqsadli o'qitish va tayyorlash samaradorligini oshirish;

l) oliy ta'lim muassasalari rahbar xodimlarini rotatsiya qilish mexanizmini joriy qilish.

Oliy ta'limda boshqaruv strategiyasi.

Oliy ta'lim tizimida boshqaruv strategiyasini qo'llash masalalari bo'yicha quyidagilarga e'tibor berishi lozim.

a) ta'lim sohasidagi yangiliklar - ta'limning yangi standartlari va mutaxassislar modellarini ishlab chiqish, yangi o'quv yurtlarini tashkil etish va ishlab turgan o'quv yurtlarini yangilash kiradi. Yangiliklarning bu soxasi bilan innovatsiya ta'lim menejmenti shug'ullanadi.

b) kadrlarni izlash va tanlash - ya'ni yangi va samarali kadrlar potensialini yaratish. Mehnat bozorida kadrlarni izlashning innovatsiya-kadrlar marketingining yangi usullari, yangi extiyojlar va talablarni, takliflar to'g'risidagi ma'lumotlar bankini shakllantirish, ishchi o'rinlarini reklama qilish, mehnat birjalari, firmalar, kadrlarni tanlash bo'yicha, kadrlarga baxo berish va ularni, qabul qilishning yangi usullari kiradi. Bu yangiliklar bilan innovatsiya kadrlar marketingi shug'ullanadi.

v) mehnat soxasida kadrlarga oid yangiliklar. Yangi texnik va mehnat turlarini o'zlashtirish, kadrlarni attestatsiya qilish davrida kadrlar bilan ishlashning yangi usullari qo'llash, qaror topgan kadrlar tuzilmasidan mehnat funksiyalarini va vakolatlarini yangicha taqsimlash, kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish bilan bog'liq yangiliklar. Kadrlar malakasini oshirish va ularni qayta tayyorlash tizimi faoliyatida yangicha tarkib, mazmun xamda bu tizimni boshqarishni shakllantirish va bosh.

Yuqori malakali o'qituvchi mutaxassis kadrlar tayyorlash va bu sohani ular bilan to'ldirib borishni ta'minlash;

Strategik maqsad-O'zbekistonni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning muxim tamoyillaridan biri bo'lgan iqtisodiyotni bosqichma-bosqich rivojlantirish asosida xamda kadrlar tayyorlashning milliy dasturidan kelib chiqib mehnat bozori va ta'limiy kasbiy xizmatlar bozorining innovatsion potensialini, davlat mintaq, korxon va tashkilot doiralarida kadrlarni innovatsion boshqarishning samarali ko'p tarmoqli tashkili yaratishdir. Bunda ko'zda tutilgan maqsad - sifat jihatidan yangi innovatsion faol kadrlar potensialini shakllantirish xamda ishlab chiqarigada samarali ishlashni ta'minlashdir.

Taktik maqsad- mamlakatning o'tish davri bilan bog'liq bo'lib, u mamlakat, mintaq va tashkilotning kadrlar potensialini innovatsion faol qismini tegishli sharoitda innovatsion kadrlarga oid tadbirlarni shu jumladan kadrlarni kasb malaka tuzilmasini qayta qurish, shuningdek foyda bermaydigan kadrlarni boshqa ishlarga o'tkazish, yangi kasblarga o'qitish va boshqa yo'llari bilan saqlab qolishdir.

Strategik boshqaruvga oid yangiliklarni ro'yobga chiqarishdagi vazifalar quyidagi maqsadlarga bog'liq:

1. Inson resurslarini rivojlantirish sohasida ilmiy-amaliy, analitik ishlarni tashkil etish va o'tkazish, ilmiy tadqiqotlari bilan birgalikda tashkilotning kadrlarga oid yangi muammolarini topish va hal qilish.

2. Kadrlarga oid yangiliklarning samaradorligiga baho berish:

3. Innovatsion kadrlar siyosati istiqbollarni, dasturlari va loyihalarini ishlab chiqish;

4. Kadrlarga oid yangiliklarni moliyaviy resurslar bilan ta'minlash:

5. Kadrlarga oid yangiliklar tashkil etish va ularni ro'yobga chiqarishni nazorat qilish;

6. Kadrlarga oid yangiliklarni asoslash va boshqalar:

7. Yangi ishlab chiqarishlar kadrlar, yangi noyob kasblar, kadrlarni eng yaxshi va novator kadrlarni izlash va tanlash:

8. Innovatsion tuzilmalarini, personalning innovatsion sifatlarini attestatsiyadan o'tkazish va ularga baho berish:

9. Ish o'rinlari, mehnat va personalni tashkil etish rivojlantirishi munosabatlari bilan lavozimli sxemalarini ishlab chiqish, lavozim yo'riqnomalarini takomillashtirish:

10. Xodimlarning xizmat va kasb mansablari pog'onalari bo'yicha ko'tarilishi va almashtirilishi, rahbar personalning kadrlar rezervini shakllantirish va ular bilan ishlashni tashkil etish:

11. Eng yaxshi va novator kadrlar bilan ishlash:

12. Yangiliklarni joriy etishda personalni asoslash:

13. Kadrlarning o'qitishga xizmat ko'rsatish ishlarini tashkil etish sohasidagi yangiliklarni ishlab chiqish:

14. Mehnat xayoti standartlarini va uning sifatini oshirishni ta'minlash va boshqalar.

Birinchi va asosiy yunalishni umumin funksional yoki funksional predmetni tuzilma tarzida tasavvur qilish mumkin, chunki bu o'rinda predmet va ob'ekt kadrlarga oid yangiliklarni o'zi xisoblanadi. Ular tahlil qilish, baho berish, bashorat qilish, resurslar bilan ta'minlash va xokazolarni talab qiladi.

Zamonaviy muassasalar ko'pchiligi bugungi kunda funksional ixtisoslashuvga asoslangan va vertikal bo'ysunish tizimiga markazlashgan an'anaviy pog'onali tuzilmasini qayta ko'rib chiqmoqda. Bunday tuzilma quyidagi hollarda qo'llanishi mumkin:

1) barcha faoliyat turlarini oson va tezlik bilan o'rgatish hamda ommaviy tarzda yo'lga qo'yish mumkin bo'lgan sodda, takrorlanuvchi operatsiyalarga taqsimlash mumkin;

2) Menejerlarning funksional ixtisoslashuvi va ularning o'z sohalarida mahoratlarini oshirishi katta foyda keltirishi mumkin;

3) iste'molchilar ehtiyojlari standartli bo'lib, bu usullarni osonlik bilan topish va ularni qondirish yo'llarini topish imkonini beradi. Bunday sharoitlarda xodimlarni "yuqoridan" buyruq kutishga majbur qiluvchi ko'p darajali pog'onali boshqaruv tuzilmalari va funksional byurokratiya bulishi xam mumkin.

Strategiyadagi o'zgarishlar odatda ichki jarayonlarni boshqarish usul va uslublarida ba'zi bir o'zgarishlar kiritilishiga olib keladi.

Quyida ko'rib chiqilgan siyosat va jarayonlar strategiyani bir necha xil usul bilan amalga oshirishga imkon beradi:

1. Yangi yoki yaqinda tekshirilgan jarayonlar yuqoridan pastga xodimlarni nazorat qiluvchi bo'linma Menejerlariga, barcha xodimlarga mazkur sharoitlarda ma'lum bir xatti-harakatlarni qay tarzda amalga oshirish bo'yicha buyruq va ko'rsatmalarni yetkazib berilishini ta'minlaydi.

2. Olib borilayotgan siyosat va jarayonlar xatti-harakatlarni birlashtirish hamda butun tashkilot bo'yicha amalga oshirish, mustaqil harakatlarni cheklab qo'yish, individual va guruh harakatlarini bir yo'nalishga yo'naltirishga ko'maklashadi.

3. Siyosat va standartlashtirilgan jarayonlar ayrim strategik ahamiyatli harakatlarni geografik jihatdan tarqoq struktura bo'linmalarida bajarish lozimligiga ta'sir ko'rsatishga ko'maklashadi.

4. Eski siyosat va jarayonlarni yo'qotish va ularning o'rniga yangilarini o'rnatish kompaniya ishiga, uning ichki ishlab chiqarish muhitiga ta'sir ko'rsatishi sababli strategiyani amalga oshiruvchi shaxslar siyosatni o'zgartirish jarayonidan

korporativ madaniyatni yangi strategiyaga mos keladigan tarzda o'zgartirishga ta'sir ko'rsatish vositasi sifatida foydalanishi mumkin.

Demak, strategiyani tadbiq etilishi nuqtai-nazaridan menejerlar siyosatni va ko'nikmalarni yaratishga ijodiy yondoshishlari maqsadga muvofiq.

Qadriyatlar zanjirini yaratishda samarali va mahsuldor ko'rsatkichlarga erishish uchun har bir tashkilot va bo'lim maxsus vazifalarni tarmoq yoki jahon standartlari darajasida bajarish jarayonini kuzatish maqsadida asos yaratishlari lozim. Ishni bajarishning eng yaxshi usullarini izlab topish va qo'llash (yeng yaxshi amaliyot) uchun javobgarlikning yuqoriligi strategiyani samarali amalga oshirishning uzviy bir qismi bo'lib, bu ayniqsa strategik ahamiyatli va yirik pulli operatsiyalarga taalluqli. Bunda ishni eng sifatli bajarish yoki xarajatlarni kamaytirish ishni takomillashtirishga maqsadli yo'nalgan impulsga aylantirilishi mumkin.

O'zbekiston mustaqillikka erishgach milliy tarbiya va ta'lim sohasida keng qamrovli islohotlarni amalga oshirish uchun katta zamin yaratildi. Zotan, mustaqillik fikr-mulohazalarda ozod, o'z haq-huquqini yaxshi taniydigan, izlanuvchan, zamonaviy bilimga ega, Vatanga, ona zaminimizga sadoqatli, o'z kuchi va aqliga ishonib yashaydigan, o'z shaxsiy manfaatlarini xalq, Vatan manfaatlari bilan uyg'un holda ko'radigan barkamol insonni tarbiyalashni talab etadi.

Modernizatsiyalash sharoitida OTM pedagoglaridan innovatsion kompetentligini – o'z-o'zini rivojlantirishni, kasbiy va hayotiy individual traektoriyasi, samarali kommunikatsiya, mustaqil va qarorlar qabul qilishda mas'ullikni talab qiladi.

Professor-o'qituvchilarni kompetentligi shakllanishida zamonaviy innovatsion va pedagogik texnologiyalarning o'rni katta. Bu birinchi navbatda, ekspertizadan o'tkazilmagan informatsiyalar oqimining hozirgi jamiyatga oqib kelishi va bunda ilmlar massividan ta'limda talaba va pedagoglar uchun tanlash lozim bo'ladi.

Professor-o'qituvchilar faoliyatining sifatini baholash tizimi – bu bir qancha komanentlarni tartibga solingan, bir butun majmuasi bo'lib, ularning o'zaro ta'siri va integratsiyasi bevosita, maqsadli ravishda o'qituvchilar faoliyati va kadrlar tayyorlash sifatini samarasini oshirishga qaratilgan. Pedagoglar salohiyati xar bir OTM ning sifatini belgilovchi muhim omildir. Pedagog – fantranslyatori, uzatuvchisi sifatida bir tomondan o'z faoliyatini olib borsa, ikkinchi tomondan u shaxsiy, ma'naviy, ahloqiy jihatdan tartiblovchi sifatida namayon bo'ladi. Har bir OTM o'z bitiruvchilarini raqobatbardosh bo'lishiga ko'p jihatdan turli omillar ta'sir etishini yaxshi anglaydi.

OTM professor-o'qituvchilar tarkibi salohiyatini ilmiy salohiyatni aniqlash, istiqboldagi kadrlar tayyorlash borasidagi rejalarni ko'rib chiqishi, pedagogikaning o'z-o'zini namayon qilish, pedagogik mahoratning tashkiliy madaniyati kabi

ko'rsatkichlari mezonni asosida baholash kerak. Bu ko'rsatkichlarning innovatsion nuqtai nazardan yanada kengaytirish, ta'lim jarayonining turli yo'nalishlari uchun o'ziga xos mezonlarni jahon oliy ta'lim tizimlaridan olgan holda innovatsiyalash dolzarb vazifalardandir. Professor – o'qituvchilar faoliyatining faolligi najasini baholashni quyidagi bosqichlarda olib borish kerak: Shu boisdan ham, natijaviylikka erishish uchun ta'lim sifatini oshirish tavsifiga ega bo'lgan aniq yechimlar zarur. Bunday faoliyat sohalariga ta'lim tizimini modernizatsiyalash orqali OTMlari ichki resurslaridan foydalanishni optimallashtirishni, yangi innovatsion va pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etishni, moliyalashtirishning ustuvor yo'nalishlarini aniqlashni, oliy ta'lim muassasalari raqobatbardoshligini oshirish tamoyillarini ishlab chiqishni, raqobatbardoshlikni ta'minlashning strategik omili sifatida turli korxonalar va firmalar bilan hamkorlik aloqalarini o'rnatish va uning natijasida yangiliklarni ishlab chiqish va joriy etishning natijaviylikni oshirishni kiritishimiz mumkin.

IV. AMALIY MASHG‘ULOT MATERIALLARI

AMALIY MASHG‘ULOT MATERIALLARI

1 – MAVZU: OLIY TA‘LIM MUASSASALARIDA ZAMONAVIY BOSHQARUV TIZIMINING TASHKILIIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI.

(4 soat)

OTMda ta‘lim sifatini oshirishning asosiy mexanizmi o‘qitish sifati va ta‘lim xizmatlari sifatiga bog‘lik. Kadrlar buyurtmachilari raqobatbardosh pozitsiyani egallashda innovatsion yondashuvni talab etmokdalar. Ushbu masalalarni amalga oshirishda O‘zbekistonning oliy ta‘lim tizimi milliy innovatsion tizimni shakllantirish, innovatsion muhitni yaratish, yangicha fikrlash, yukori madaniyatni shakllantirishda yetarli hissasini qo‘shishi uchun kerakli salohiyatga ega.

Bugungi kunda respublikamizda oliy ta‘lim tizimini rivojlantirishning quyidagi usutvor yo‘nalishlari bo‘yicha vazifalar yechimi belgilangan:

– oliy ta‘lim tizimini isloh qilishning zamonaviy bosqichida innovatsion jarayonlarni qo‘llash va amalga oshirishning iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish;

– respublikada oliy ta‘lim muassasalarini samarali boshqarishning jaxon standartlariga asosan ta‘limda sifat menejmenti usullarini samarali qo‘llash;

– globallashtirish va milliy iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida innovatsion texnologiyalarni qo‘llash asosida ta‘lim tizimi sifatini oshirish va raqobatbardosh kadrlarni tayyorlashda oliy ta‘lim muassasalarini samarali innovatsion strategiyalar yo‘nalishlarini ishlab chiqish;

– respublika oliy ta‘lim muassasalarida innovatsion jarayonlarni rivojlantirishda samarali xorijiy tajribalarni o‘rganishning ijobiy natijalarini respublikada qo‘llash bo‘yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqish;

– oliy ta‘lim tizimida me‘yoriy-huquqiy xujjatlarni takomillashtirishda erishilgan tajribalarni yanada ommalashtirish asosida ta‘lim sifatini oshirish bo‘yicha tavsiyalar va ishlanmalar ishlab chiqish;

– milliy ta‘lim tizimini modernizatsiyalashtirish sharoitida respublikada oliy ta‘lim muassasalarida zamonaviy ta‘lim xizmatlari turlarini kengaytirish;

– oliy ta‘lim muassasalarida innovatsion jarayonlarni rivojlantirish asosida fan va ishlab chiqarish o‘rtasida integratsiyani yanada kuchaytirish;

Ma‘lumki, ta‘lim jamiyat rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi. Qanday sohada bo‘lmasin, yuqori bilimga ega mutaxassislar ilmiy-tadqiqot ishlanmalari bilan shug‘ullanish, yangi mahsulot turlarini yaratish va texnologiyalarni rivojlantirish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Jahondagi globallashtirish jarayonlari va kompaniyalar o‘rtasidagi mavjud chuqur raqobat muhiti mutaxassislarni ham favqulodda shunga

tayyor bo'lishlarini talab etadi. OTMlarga shunday bozor omillari ta'sir ko'rsatadiki, birinchidan, korxonalar va tashkilotlar tomonidan bitiruvchi mutaxassislariga talab shakllansa, ikkinchi tomondan, abituriyentlarning oliy o'quv yurtiga kirish uchun shart-sharoitlari shakllanadi. Shunga ko'ra, o'z navbatida, o'quv yurti kasbiy sohada zaruriy tayyorgarlikka ega bitiruvchilar bilan ta'minlash bo'yicha mehnat bozoriga va kadrlar buyurtmachilariga ta'sir ko'rsatadi. Bunga bog'liq holda mutaxassislariga talab doimo o'sib boradi.

OTMlar oldiga qo'yilgan vazifalarga erishish uchun bitiruvchi mutaxassislarni samarali bulishi uchun quyidagi masalalarni hal etilishini talab qilish maqsadga muvofiq, deb xisoblaymiz.

- korxonaning talab qilingan malakali va zarur hajmdagi ishchi kuchiga bo'lgan ehtiyojlarini ta'minlash;

- xodim va umuman korxonalar jamoasi salohiyatidan to'liq va samarali foydalanish;

- serunum mehnat, hamjihatlik darajasining yuqoriligi, motivatsiya, o'zini intizomga bo'ysundirish, xodimda o'zaro aloqa va hamkorlik qilish ko'nikmalarini shakllantirish uchun sharoit yaratish;

- xodimlar mehnatining mazmunli tashkil etish, mehnat sharoitlari, mashg'ulot turi, kasbiy-malakaviy va xizmat bo'yicha ko'tarilish imkoniyatlari va h.k. borasidagi qiziqishlari, xohish-istaklari va ehtiyojlarini amalga oshirilishini ta'minlash;

- ishlab chiqarishning vazifalari va ijtimoiy vazifalarni muvofiqlashtirish (korxonalar manfaatlari va xodim manfaatlarini, iqtisodiy va ijtimoiy samaradorligini muvozanatlash).

Ish beruvchilarni eng avvalo, oliy o'quv yurti bitiruvchilari ko'rsata oladigan xizmatlar va bajara oladigan ishlar sifati qiziqtiradi. Oliy ta'lim muassasasi ta'lim tizimini nazorat qiluvchi organlar tomonidan ishlab chiqilgan davlat ta'lim standartlariga to'liq mos kelishi va yuqori samaradorlik ko'rsatkichlariga ega bo'lishi, lekin ish beruvchilar, talabalar va ularning ota-onalari kasbiy tayyorgarlik sifati standartlariga bo'yicha tasavvurlarga mos kelmasligi mumkindir.

Oliy ta'lim muassasalari uchun agar bitiruvchilarni ishga qabul qilgan korxonalar-tashkilotlarning mutasaddilari oliy ta'lim muassasasiga nafaqat bitiruvchilarning tayyorgarligi, tashkilotchilik qobiliyatlarini baholash bo'yicha taqrizlarni, balki istiqbolli texnologiyalar va yangi texnika sohasida bitiruvchining bilimlari darajasiga ularning talablarini ham jo'natadigan bo'lsalar, ancha yengil bo'lgan bo'lur edi.

Bu bir tomondan, bitiruvchilarning tayyorgarligini baholashning ob'ektivligini oshirgan, boshqa tomondan esa oliy ta'lim muassasalari (fakultetlar va kafedralar)ni talabalarni o'qitish sifatini oshirish maqsadlarida o'quv jarayonini tuzatishga (shu jumladan, moddiy-texnik asosni takomillashtirishga ham) majbur qilgan bo'lar edi.

Bundan tashqari, o'z darajasini oshirish uchun oliy ta'lim muassasasi tarmoqni rivojlantirish istiqbollarini o'rganishi va bashorat qilishi, ta'lim dasturlarini davriy ravishda agarda bu davrdagi ta'lim dasturlaridagi o'zgarishlar hatto ta'lim xizmatlari iste'molchilarining talablari bilan mos kelmasa ham tuzatib borishi kerak.

Shunday qilib, fakultetlar va kafedralar o'qitilayotganlar kontingenti, tayyorgarligi darajasi, iste'molchilarning talablari, ularning bitiruvchilar tayyorgarligi sifatini baholashlari haqidagi axborotni olish, shuningdek, tarmoqda mutaxassislikning rivojlanishi istiqbollarini taroziga solib ko'rish bilan ta'lim dasturlarini tuzatishlari va mos holda ta'lim jarayonini tashkil etishlari lozim.

Mana shunga parallel ravishda moddiy-texnik asos ham rivojlantirib borilishi va oliy ta'lim muassasasining ilmiy-pedagogik kadr (IPK)larini tayyorlash hamda malakasini oshirish amalga oshirib borilishi kerak. Shuningdek, malaka oshirish(stajirovka) joyi va lavozimlarini belgilash maqsadlarida ish beruvchilar bilan hamkorlikda ularning malakasini oshirish rejalarini tuzib chiqish ham maqsadga muvofiqdir.

OTMning urni kadrlar buyurtmachilari bozorida uning raqobatbardosh bo'lishini, o'z raqobat urnini mustaxkamlanishiga olib keladi. Asosiy maqsadi - zamonaviy talablariga javob bera oluvchi oliy ma'lumotli mutaxassislarning tayyorlashdan iborat. O'zi tanlagan mutaxassisligi bo'yicha mukammal bilimlarga kasbiy ko'nikmalarga ega bo'lgan, shu bilan birga ilmiy-texnikaviy, iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy, ahloqiy sifatlarni o'ziga singdirgan, Respublika taraqqiyotiga o'z xissasini qo'sha oladigan kadrlarga talab bugungi kun ish beruvchilarini ehtiyojidir.

Fan va texnikaning jadal rivojlanishi mustaqil mamlakatimizda barcha soxani tubdan o'zgartirib yubormoqda. Hozirgi zamon ishlab chiqarishdagi ko'pgina kasblar faqat ma'lumotli kishilargina emas, yuksak rivojlangan, ijodiy qobiliyatga ega mustakil fikrlay oladigan kasb egalarini jalb qilishni talab qilmoqda.

Asosiy vazifamiz - bu yuqori kasb mahorati va zamonaviy tafakkurga ega, puxta o'ylangan, har tomonlama to'g'ri karorlar qabul kila oladigan, belgilangan maqsadlarga erishadigan kasb egalarini yangi tarkibini shakllantirishdan iborat. Buning uchun oliy ta'lim muassasalari oldida mamlakatimizdagi amalga oshirilayotgan uzluksiz ta'lim tizimining ko'p qoidalarni o'zgartirilishini, ilmiy asoslangan yangi tizimning shakllanishini va ishlab chikarish korxonalarini bilan xamkorlikni keng yo'lga qo'yishda nazariy bilimlarni ishlab chiqarishga tatbiq etishni taqozo etadi.

Yoshlarga sifatli ta'lim berish bilan birgalikda bevosita ishlab chiqarish korxonalarini bilan bog'lashda murakkab vazifalarini hal etishda ta'lim beruvchining g'oyaviy e'tiqodi, kasb mahoratiga, san'ati, iste'dodi va madaniyatiga bog'liqdir.

Ma'lumki, ta'lim natijasi bo'lgan mahsulot, ya'ni yosh kadrlar iste'molchisi ta'lim xizmatlaridan foydalanuvchilar bozori hisoblangan yuridik va jismoniy

shaxslardir. Dunyo va mamlakatimiz ta'lim xizmatlari bozori holati tahlilida nafaqat ta'lim sifati balki, ta'lim xizmatlarini tashkil etish, iste'molchi talablarini inobatga olish zurrur. Mamlakatimizda ta'lim sifati oshirishda va bozor talablarini ta'minlashda quyidagilarni amalga oshirish lozim :

- ta'lim xizmatlarini tashkil etishda bozor talablaridan kelib chiqish;
- ta'lim xizmatlari turlarini iste'molchi bilan o'zaro bog'lash;
- ta'lim muassasalari va iste'molchilar o'rtasidagi hamkorlik mexanizmini doimiy olib borish;
- ta'lim muassasalarining o'zaro kadrlar buyurtmachilari bilan hamkorlik samaradorligi ta'minlashni tashkil etish.

Ta'lim sifatiga baho berishda unga ta'sir etadigan omillarni ta'lim tizimida ishtirok etuvchi sub'ektlar bo'yicha monitoringini tashkil etish zurrur.

Zamonaviy ta'lim tizimida nafaqat kadrlar tayyorlash bilan shug'ullanish, balki ishlab chiqarishni rivojlantirish mexanizmlarini aniqlashga oid ilmiy tadqiqotlar olib borish ham zurrur hisoblanadi. Dunyo ta'lim xizmatlari tarkibida ishlab chiqarishni rivojlantirish bo'yicha yangiliklar yaratish va boshqa turli xizmatlar ko'rsatishdan olinayotgan daromadlarning ulushi ortib bormoqda.

Mamlakatimizda ham ta'lim sifatinı oshirishning mexanizmlaridan biri bo'lgan fan, ta'lim va ishlab chiqarish hamkorligini ta'minlashda kadrlar buyurtmachilari taraflari hamda uning asosiy sub'ektlari hisoblangan professor-o'qituvchi va talabani rag'batlantirish mexanizmlaridan foydalanishga yo'l qo'yilsa, bu sohadagi ishlar ijobiy natija beradi.

Oliy ta'lim tizimining kadrlar buyurtmachilari bilan o'zaro manfaatli hamkorligini amalga oshiruvchi asosiy boshkaruv bo'g'ini - oliy ta'lim muassasalarining mutaxassislik kafedralari hisoblanadi. Mazkur hamkorlikni yo'lga qo'yish maqsadida mutaxassislik kafedralari qoshida yetuk professor-o'qituvchilar, tegishli ishlab chiqarish korxonalari vakillari, doktorant, magistrant va iqtidorli talabalar tarkibidan iborat guruhlar shakllantirish lozim.

O'zbekiston Respublikasi inson huquqlari va erkinliklariga rioya etilishini, jamiyatning ma'naviy yangilanishini, ijtimoiy yo'naltirilgan bozor iqtisodiyotini shakllantirishni, jahon hamjamiyatiga qo'shilishni ta'minlaydigan demokratik huquqiy davlat va ochiq fuqarolik jamiyati qurmoqda.

Inson, uning har tomonlama uyg'un kamol topishi va farovonligi, shaxs manfaatlarini ro'yobga chiqarishning sharoitlarini va ta'sirchan mexanizmlarini yaratish, eskirgan tafakkur va ijtimoiy xulq-atvorning andozalarini o'zgartirish respublikada amalga oshirilayotgan islohotlarning asosiy maqsadi va harakatlantiruvchi kuchidir.

Iqtidorli bolalar va o'quvchi yoshlarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha davlat siyosati sobitqadamlik bilan olib borilmoqda. Iste'dodli o'smir va qizlarni izlab topish, ularga ko'maklashish, ularning qobiliyati va iste'dodini o'stirish bo'yicha maxsus fondlar tashkil etildi, qobiliyatli yoshlarni chet ellardagi yetakchi o'quv yurtlari va ilmiy markazlarda o'qitish va stajirovkadan o'tkazish yo'lga qo'yildi.

Fan va ta'lim sohasida xalqaro aloqalar kengayib bormoqda.

Shunga qaramay, sodir etilgan o'zgartirishlar kadrlar tayyorlash sifatini oshirish, mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish talablariga muvofiq bo'lishi kerak. OTMni bitirayotgan kadrlar o'z mutaxassisliklari bo'yicha ishga joylash xali yetarli darajada muommolar bor. Bunga sabab hozirgi kun bitiruvchilari ko'p hollarda korxonalarining talablariga javob bermayapti. Natijada bitiruvchilar boshqa sohalarda ishlashga majbur bo'lmoqdalar va korxonalarda kadrlar muammosi paydo bo'lmoqda.

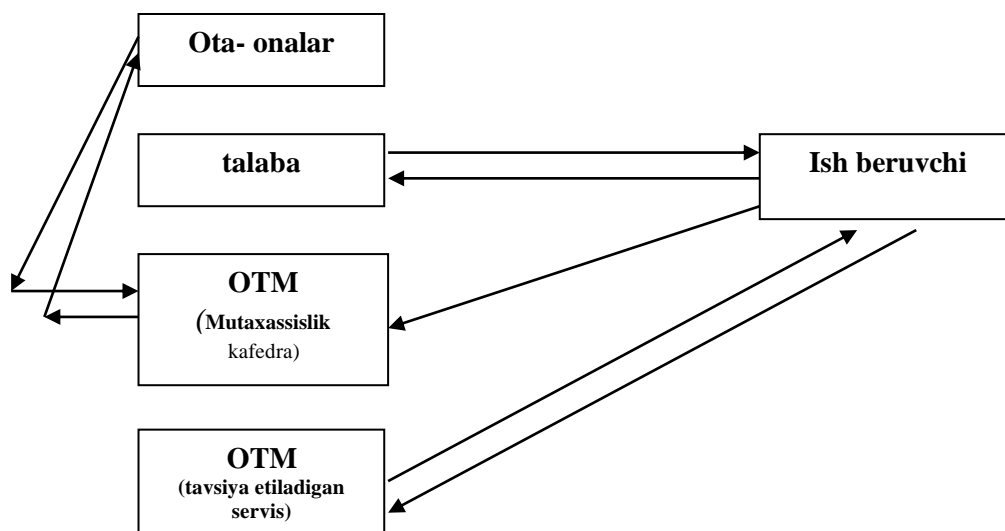
Hozirgi zamonda OTM bitiruvchilarini talab darajasida tayyorlash va ularni ishga joylashtirish alohida e'tibor talab qiladi. Mana shu parametrlardan kelib chiqqan holda davlat oliy ta'lim muassasasini moliyalashtirishni belgilaydi. Hozirgi kunda OTM va ish beruvchilar orasidagi hamkorlikda ba'zi muammolar mavjud.

OTM o'z bitiruvchilarini bilimdon deb hisoblasalarda, ular ish beruvchi talablariga aksariyat holatlarda yetarli darajada javob bermayaptilar. Ko'pgina bitiruvchilar boshqa mutaxassislik bo'yicha ishlashga yoki qayta tayyorlov kurslarida o'qishlariga to'g'ri kelayapti. Shulardan kelib chiqib aytish mumkinki, OTM va potensial ish beruvchi o'rtasidagi hamkorlik dolzarb masala bo'lib hisoblanadi.

Shularni hisobga olgan holda respublikamizda bu borada ko'plab ishlar amalga oshirilmoqda. Barcha OTMlarda ishlab chiqarish korxonalar bilan hamkorlik qilish asosiy masalalardan biri hisoblanadi. Bunda OTM va ishlab chiqaruvchi korxonalar birgalikda ish olib borsalar, kadrlar muammosi hal bo'ladi. Buning uchun quyidagicha yondash lozim bo'ladi. Buning uchun asosiy obekt hisoblangan talabani chuqur bilimli, yetuk mutaxassis bo'lib tarbiyalanishida, maqsadli mehnatga yo'naltirishda ishtirok etadigan subektlarni va mexanizmni aniqlab olish zarur.

Talabaning mutaxassisligi bo'yicha chuqur bilimga ega bo'lishi va ishga joylashtirish masalasiga quyidagi subektlarni javobgar desak adolatdan bo'lar edi.

Bular: talabalar, ota-onalar, OTM (mutaxassislik kafedralari), ishga joylashtirishning umumotmlararo tizimi va ish beruvchilar.

Malakali kadr bo‘lib yetishishda talabaga juda katta ma’suliyat yuklanadi.

Talaba o‘qish davomida o‘z ustida ishlashi, mustaqil ravishda muammolarni hal qilishga xarakat qilishi, berilgan vazifalarni o‘z vaqtida bajarishi, mutaxassislik fanlarini chuqur o‘zlashtirishi, belgilangan rahbar bilan uzluksiz ravishda ish olib borishi lozim bo‘ladi.

Bu jarayonda ota-onaning roli ham o‘ta muxim hisoblanadi. Ota-ona avvalo farzandini biror bir mutaxassislik bo‘yicha o‘qishga berayotganda uning qiziqishlarini, bilimlarini hisobga olgan holda yondashishi lozim. Bu o‘ta muhim hisoblanadi, sababi agar o‘zi qiziqqan kasbga yo‘naltirilgan talaba yetuk mutaxassis bo‘lib yetishadi. Shu bilan birga ota-ona o‘qish davomida talabalarga kerakli sharoitlarni yaratib berish, ya’ni, o‘z vaqtida o‘qishga borishini ta’minlash, dars tayyorlashga sharoitlar yaratish, OTM bilan doimiy aloqada bo‘lib turishi kerak.

Yetuk kadr, malakali mutaxassis tayyorlashda OTM, ya’ni mutaxassislik kafedralar asosiy bo‘g‘in hisoblanadi. OTM qabul qilib olingan har bir talabaga bilim berishga ma’sul hisoblanadi. OTM talabalarga chuqur va sifatli dars berish uchun, avvalo malakali professor-o‘qituvchilarni jalb qilishi, o‘qish uchun kerak bo‘ladigan barcha sharoitlarni yaratib berishi kerak. Bunga zamonaviy o‘qish auditoriyalari, laboratoriya xonalari, amaliy mashg‘ulot o‘tadigan joylar, maxsus to‘garaklarni tashkil etish, mustaqil ishlash uchun sharoitlar, zamonaviy kutubxonalar, internet xonalari va boshqalar kiradi. Bunda OTM talabalarni o‘qishini doimiy nazorat qilishi, talabalar ota-onalari bilan doimiy aloqada bo‘lishi lozim.

Talabalarni chuqur bilimga ega bo‘lishida ish beruvchi, ya’ni ishlab chiqarish korxonalari ham alohida o‘rin egallaydi. Ishlab chiqaruvchi korxonalar avvaldan o‘z ehtiyojlarini OTMga taqdim etib, o‘ziga kerakli mutaxassislarni jalb qilishi, talabalarni o‘qish davrida amaliyotga jalb qilib, ularda mutaxassislikka qiziqishlarini uyg‘otish va shu bilan birga ularni rag‘batlantirish orqali ularda stimolni shakllantirish lozim.

Yuqorida keltirilgan subektlar o'z vazifalarini o'z vaqtida bajarsa, malakali kadrlarga bo'lgan ehtiyoj qondirilishi mumkin.

Shularni hisobga olgan holda shu xulosaga kelish mumkinki, xozirgi kunda malakali mutaxassis tayyorlashda talabalarni maqsadli yo'naltirish tizimi va mexanizmini ishlab chiqish lozim bo'ladi.

Talabani maqsadli yo'naltirish tizimi va mexanizmini quyidagicha keltirish mumkin.

Yuqorida keltirilgan tizimdan talabaning malakasiga ta'sir qiluvchi quyidagilarni ajratib olamiz:

1. Umumotmlararo strukturalar ta'siri.
2. Mutaxassislik kafedra ta'siri, jumladan,
 - past kurs talabalarini mutaxassislikka jalb qilish tizimi;
 - yetakchi talabalarni tayyorlash tizimi;
 - o'qituvchilar ta'siri;
 - maxsus ta'lim texnologiyalari asosida talabalikni ijtimoiy qo'llash tizimi;
3. Biznes va menejment vakillarining ta'siri.
4. Ota-onalarning ta'siri.
5. O'qituvchilarning ta'siri.
6. OTMning ichki reytingi.

Xozirgi rivojlanish vaqtida malakali talaba o'z ustida ishlashi, shaxsini o'stirishi lozim bo'ladi. Chunki xozirgi kunda ishga joylashishda talablar yuqori qo'yiladi.

Malakali talaba deganda quyidagilar tushuniladi, ya'ni talaba o'qishni bitirgandan so'ng aniq mutaxassisligi bo'yicha kafolatlangan ish joyiga ega bo'lishi kerak va kelajakda o'z mutaxassisligi bo'yicha yetuk mutaxassis bo'lib yetishishi kerak.

Malakali talaba shakllanishiga ta'sir etuvchi omillar;

-yo'nalish bo'yicha chuqur fundamental tayyorgarlik;

-barcha ish va vaziyatlarda muvaffaqiyatga intilish;

-o'qish vaqtida tashkilotchilik faoliyatni rivojlantirish;

-tadbirkorlik faoliyatni rivojlantirish;

-ish yuzasidan davomli aloqalarni shakllantirish va rivojlantirish;

-o'z hayoti va karera yuzasidan rejalarini mavjudligi va nazoratini amalga oshirish;

-sog'liqni mustaxkamlash va o'z ish qobiliyatini oshirish;

-oilaviy xotirjamlikni ta'minlash;

-jamoatda o'z obro'sini oshirib borish;

-hayotiy omadga ishonish va bunday vaziyatlarni yaratishga intilish.

Shu bilan birga o'qish davomida talaba o'zini quyidagicha tutishi kerak:

-birinchi kursdanoq otmdagi o'qitish texnologiyalarini jadal o'rganish;

-shaxsiy tashkilotchilik- tizimda yashash va ishlashni bilish;

-rejalashtirish tizimlarini bilish va uni hayotda qo'llashni bilish;

-atrof-muxitdagilar bilan ijobiy muomalada bo'lish;

-shaxsiy faoliyatni doimiy nazorat qilib turish.

Bundan kelib chiqadiki xozirgi vaqtda yuqorida keltirilgan barcha subektlar malakali talabalarni yetishtirishda muxim o'rin egallaydi.

Bugungi kunda ish beruvchi va OTMni o'zaro hamkorligini tashkil etishdan maqsad nima? Buning uchun ish beruvchi va OTMni o'zaro hamkorligini tashkil qilishni quyidagi analizini ko'rib chiqamiz.

Korxonada qiziqishi	Talabani qiziqishi	Kafedra qiziqishi
-malakali kadrlarni doimiy ishga olish -amaliy tayyorlash maqsadida talabalarni vaqtinchalik ishga olish -tadqiqot va ishlab chiqarishga talabalarni jalb qilish -ilmiy ishlab chiqarish va maslahatlarga o'qituvchilarni jalb qilish -malakali mutaxassislar tayyorlashda ish beruvchi o'rni kuchaytirish	Ish bilan ta'minlanishi	-bitiruvchilarni ishga joylashtirishda qatnashish -aniq kurs va diplom ishlarini korxonada muammolari bilan bog'lash -mutaxassislarni tayyorlashda ish beruvchi monitoringini olib borish -talabalarni amaliyot bazasi bilan ta'minlash -kafedra o'qituvchilarini malaka oshirishini ta'minlash -tadqiqot va ishlab chiqarishga buyurtmalar olish -korxonada ishchilarni qayta tayyorlashga qabul qilish

2 – MAVZU: OLIY TA'LIM MUASSASALARINI STRATEGIK RIVOJLANTIRISHNING MAZMUNI VA MOHIYATI. (2 soat)

Uzoq istiqboldagi maqsadli vazifalardan kelib chiqib, oliy ta'lim tizimini rivojlantirish quyidagi ustuvor yo'nalishlar asosida amalga oshiriladi:

- oliy ta'lim bilan qamrovni kengaytirish, oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirish;
- ta'lim jarayoniga raqamli texnologiyalar va zamonaviy usullarni joriy etish;
- oliy ta'lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot ishlari natijadorligini oshirish, yoshlarni ilmiy faoliyatga keng jalb etish, ilm-fanning innovatsion infratuzilmasini shakllantirish;
- ma'naviy-ma'rifiy va tarbiyaviy ishlar ta'sirchanligini oshirish;
- yuqori malakali mutaxassislar tayyorlash jarayoniga kadrlar buyurtmachilarini faol jalb etish;

- oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy mustaqilligi va barqarorligini ta'minlash, moddiy-texnik ta'minotini mustahkamlash;
- oliy ta'lim muassasalarini tizimli rivojlantirish va boshqaruv faoliyatini takomillashtirish;
- korrupsiyaga qarshi kurashish, shaffoflikni ta'minlashning ta'sirchan mexanizmlarini joriy etish;
- oliy ta'lim tizimining investitsiyaviy jozibadorligini oshirish, xalqaro miqyosda tanilishi va raqobatbardoshligini ta'minlash.

Oliy ta'lim bilan qamrovni kengaytirish, oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirish bo'yicha quyidagi tadbirlar amalga oshiriladi:

- oliy ta'lim sohasida davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish, hududlarda davlat va nodavlat oliy ta'lim muassasalari, shuningdek investitsiyalarni jalb qilgan holda nufuzli xorijiy oliy ta'lim muassasalari filiallari faoliyatini tashkil etish orqali oliy ta'limda raqobat muhitini yaratish;
- xalqaro standartlar va milliy an'analar uyg'unligida yuqori malakali, zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega, mustaqil fikrlaydigan, vatanparvar, professional kadrlarni tayyorlovchi, yetakchi ta'lim va ilm-fan markazi — Prezident universitetini tashkil etish;
- oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlashning maqsadli parametrlarini Investitsiya dasturlari, hududiy va tarmoq dasturlari, vasiylik kengashlari talablari, jahon miqyosidagi texnologik o'zgarishlarni inobatga olgan holda shakllantirish, ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklarini optimallashtirish, bunda STEAM yo'nalishlarini (aniq fanlar, texnologiya, injiniring, ijodiy san'at va matematika) rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish;
- oliy ta'lim muassasalarining quvvati, ilmiy salohiyati va boshqa asosiy ko'rsatkichlaridan kelib chiqqan holda to'lov-kontrakt asosidagi qabul parametrlarini oliy ta'lim muassasasi tomonidan mustaqil belgilash tizimini bosqichma-bosqich joriy etish;
- davlat granti asosida kadrlar tayyorlash parametrlarini bosqichma-bosqich oliy ta'lim muassasalari o'rtasida tanlov o'tkazish yo'li bilan taqsimlash mexanizmlarini joriy etish;
- xotin-qizlarning oliy ta'lim olishga bo'lgan huquqlari kafolatlarini yanada kuchaytirish, ta'lim olishda gender tengligi tamoyillari ustuvorligini ta'minlash, mahallalar, umumta'lim maktablari, akademik litsey va kasb-hunar kollejlari muntazam ravishda xotin-qizlarni oliy ta'limga keng jalb qilishga yo'naltirilgan keng targ'ibot ishlarini olib borish;

- ta'limning uzluksizligiga erishish maqsadida umumiy o'rta, o'rta maxsus va oliy ta'lim dasturlarining uyg'unligi va izchilligini ta'minlash;
- oliy ta'lim muassasalarining o'quv rejalarini kredit-modul tizimiga o'tkazish mexanizmlarini ishlab chiqish va ularni bosqichma-bosqich mazkur tizimga o'tkazish;
- individual ta'lim trayektoriyalariga asoslangan, talabalarda kreativ fikrlash, amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan o'quv rejalar ishlab chiqish orqali talabalar qiziqishlari hamda kadrlar buyurtmachilari ehtiyojlariga muvofiq ta'lim dasturlarini shakllantirish, ularni tasdiqlash bo'yicha oliy ta'lim muassasalariga bosqichma-bosqich akademik mustaqillik berish;
- mustaqil ta'lim soatlari ulushini oshirish, talabalarda mustaqil ta'lim olish, tanqidiy va ijodiy fikrlash, tizimli tahlil qilish, tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish, o'quv jarayonida kompetensiyalarni kuchaytirishga qaratilgan metodika va texnologiyalarni joriy etish, o'quv jarayonini amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga yo'naltirish, bu borada o'quv jarayoniga xalqaro ta'lim standartlariga asoslangan ilg'or pedagogik texnologiyalar, o'quv dasturlari va o'quv-uslubiy materiallarni keng joriy etish;
- talabalar bilimini baholash tizimi texnologiyalarini takomillashtirib borish va xolisligini ta'minlash, jumladan baholashning talabalar bilan bevosita aloqasiz shakllarini rivojlantirib borish;
- fanlarni o'zlashtirishda talabalar orasida sog'lom raqobatni rivojlantirish mexanizmlarini ishlab chiqish;
- o'quv rejalarida fanlar sonini nomutaxassislik fanlari hisobiga bosqichma-bosqich kamaytirish hamda tutashlikdagi fanlarni tanlov fanlari ro'yxatiga kiritish;
- gumanitar va pedagogik yo'nalishlarda kadrlar tayyorlash sifatiga e'tiborni kuchaytirish, pedagogik ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklari bo'yicha o'quv reja va dasturlarini ilg'or xorijiy tajriba asosida qayta ko'rib chiqish va takomillashtirish, mazkur yo'nalishda tahsil olayotgan talabalarda ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash ko'nikmalarini shakllantirish, pedagogik ta'lim infratuzilmasini yaxshilash, hududlardagi barcha umumta'lim maktablariga xorijiy tillarni o'zlashtirgan, yuqori malakali professional pedagog kadrlarni yetkazib berish;
- ilg'or xorijiy tajribalar asosida oliy ta'lim muassasalariga yuqori malakali pedagog kadrlarni maqsadli tayyorlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirish tizimini takomillashtirib borish;

- oliy ta'lim muassasalarida o'quv-uslubiy faoliyat uchun mas'ul bo'lgan mutaxassislar malakasini muntazam oshirib borish;
- ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklari bo'yicha xorijiy tillarda o'qitiladigan mutaxassislik fanlari salmog'ini oshirib borish;
- magistratura talabalarining yuqori saviyada ilmiy izlanishlar olib borish, pedagogik faoliyat yuritish, boshqaruv, tanqidiy fikrlash va tizimli tahlil qilish qobiliyatiga ega bo'lishi uchun mazkur ta'lim bosqichi o'quv reja va dasturlarini muntazam takomillashtirib borish;
- o'quv adabiyotlari sifatini yaxshilash, zamonaviy o'quv adabiyotlarini yaratish tartibini soddalashtirish, eng yangi xorijiy adabiyotlarni xarid qilish va tarjima qilish ishlarini jadallashtirish, xorijiy adabiyotlardan qo'shimcha yoki muqobil o'quv adabiyotlari sifatida foydalanishni kengaytirish, kutubxonalar fondlarini muntazam ravishda yangilab borish;
- tanlov asosida aniqlangan va o'quv adabiyotlariga mualliflik qilayotgan professor-o'qituvchilarning yillik o'quv yuklamasini taqsimlash mexanizmini takomillashtirish, bunda ularning umumiy yillik yuklamalarida o'quv adabiyotlarini yaratish uchun ajratilgan vaqtni dars o'tish yuklamasi vaqti hisobidan oshirishni nazarda tutish;
- imkoniyati cheklangan talabalarga ko'rsatiladigan ta'lim xizmatlari turlarini ko'paytirish va ularning sifatini yaxshilash, ta'limda inklyuziv jarayonlarni rivojlantirish, adaptiv texnologiyalarni joriy etish;
- barcha oliy ta'lim muassasalarida dars mashg'ulotlari bo'yicha talabalar fikrini o'rganish (feedback) hamda o'zaro tashrif (peer review) tizimini rivojlantirish asosida talabalarga ta'lim xizmatlari ko'rsatish sifatini yaxshilab borish;
- fan sohalari bo'yicha professor-o'qituvchilarning kasbiy muloqot maydonchalarini yaratish, ta'lim sifatini ta'minlash jarayoniga talabalarni keng jalb etish hamda "tyutorlik" tashkiliy-metodik yordam tizimini joriy etish orqali talabalarning mustaqil ta'lim olish faoliyatini rivojlantirish;
- xorijiy mamlakatlar tajribasidan kelib chiqib, talaba-yoshlarning akademik faoliyati, muammolari va turmush tarzi, o'quv jarayoni hamda yaratilgan sharoitlar bo'yicha talabalar fikr-mulohazalarini o'rganish maqsadida ular o'rtasida har yili respublika miqyosida milliy so'rov o'tkazish;
- oliy ta'lim muassasalari, qayta tayyorlash va malaka oshirish kurslarida o'quv-pedagogik va ilmiy faoliyat yuritish uchun xorijlik yuqori malakali professor-o'qituvchilar va mutaxassislar, ta'lim va ilm-fan sohasida faoliyat yuritib, salmoqli yutuqlarga erishgan, yurt rivojiga

hissa qo'shish istagida bo'lgan xorijdagi vatandoshlarni jalb etish, bu borada ularga akademik va infratuzilmaga oid qulayliklar yaratib berish;

- yuqori malakali professor-o'qituvchilar, olimlarni ta'lim jarayoniga jalb qilishning samarali mexanizmlarini yaratish, muayyan ko'rsatkichlar asosida ularning faoliyatini baholash tizimini rivojlantirish;
- oliy ta'lim muassasalarida milliy hamda xalqaro baholash tizimlari sertifikatlariga ega bo'lgan, xorijiy tillarni mukammal o'zlashtirgan professor-o'qituvchilar va talabalar ulushini tizimli ravishda oshirib borish;
- "El-yurt umidi" jamg'armasi ko'magida professor-o'qituvchilarni xorijiy mamlakatlarda malaka oshirish, stajirovka o'tash, magistratura va doktoranturada o'qitish orqali ularning kasbiy mahoratini oshirib borish;
- ko'p yillik mehnat stajiga ega bo'lgan amaliyotchi mutaxassislarni ta'lim jarayoniga keng jalb qilish, professor-o'qituvchilarning tegishli soha korxonalar va tashkilotlarida stajirovka o'tashini tizimli tashkil etish;
- ijtimoiy soha va iqtisodiyotning barcha tarmoqlari mutaxassislari uchun uzluksiz malaka oshirish va qayta tayyorlash tizimlarini joriy etishning me'yoriy-huquqiy va o'quv-metodik asoslarini takomillashtirib borish, bu borada masofaviy ta'lim imkoniyatlaridan keng foydalanish;
- oliy ta'lim muassasalarida talabalarning ishdan ajralmagan holda o'qishini ta'minlash maqsadida sirtqi va kechki ta'lim shakllarida kadrlar tayyorlashni rivojlantirish, bunda raqamli texnologiyalarga asoslangan zamonaviy ta'lim texnologiyalarini joriy etish;
- iqtisodiyotning zamonaviy talablariga muvofiqlikni ta'minlash maqsadida davlat ta'lim standartlarini takomillashtirib borish;
- talabalarning ishlab chiqarish, malakaviy va boshqa turdagi amaliyotlarini mazmunli tashkil etish uchun uslubiy bazani ishlab chiqish va rivojlantirib borish;
- respublika oliy ta'lim muassasalarida ichki akademik mobillik dasturlarini, o'zaro tajriba almashish mexanizmlarini amaliyotga tatbiq etish;
- xorijiy oliy ta'lim muassasalarini bilan hamkorlik doirasida professor-o'qituvchilar va doktorantlar akademik mobilligi dasturlarini rivojlantirish;
- oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirishda ichki nazorat va hisobdorlik mexanizmlarini takomillashtirish;

- oliy ta'lim muassasalariga qabul jarayonlarida bitiruvchilarning attestatidagi o'rtacha bahoni inobatga olgan holda, ta'lim yo'nalishlariga mos bo'lgan fanlardan milliy va xalqaro baholash tizimlari sertifikatlariga ega bo'lgan abituriyentlarni oliy ta'lim muassasalariga o'qishga qabul qilish tajribasini bosqichma-bosqich amaliyotga joriy etish;
- milliy baholash tizimi sertifikatlari taqdim etiladigan fanlar ro'yxatini kengaytirish, bunday xizmatlar ko'rsatadigan davlat va nodavlat muassasalar faoliyatini qo'llab-quvvatlash;
- oliy ta'lim muassasalari fan olimpiadalarini o'tkazish tartibini takomillashtirish, shaffoflikni ta'minlash, baholash mexanizmlarini xalqaro olimpiada va tanlovlar mezonlariga moslashtirish.

Ta'lim jarayoniga raqamli texnologiyalar va zamonaviy usullarni joriy etish bo'yicha quyidagi tadbirlar amalga oshiriladi:

- ✓ raqamli iqtisodiyot uchun yuqori malakali muhandis-texnik kadrlar tayyorlash tizimini tashkil etish;
- ✓ zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va ta'lim texnologiyalarining mustahkam integratsiyasini ta'minlash, bu borada pedagog kadrlarning kasbiy mahoratini uzluksiz rivojlantirib borish uchun qo'shimcha sharoitlar yaratish;
- ✓ ta'lim jarayonlarini raqamli texnologiyalar asosida individuallashtirish, masofaviy ta'lim xizmatlarini rivojlantirish, vebinar, onlayn, "blended learning", "flipped classroom" texnologiyalarini amaliyotga keng joriy etish;
- ✓ zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida masofaviy ta'lim dasturlarini tashkil etish;
- ✓ ma'ruza va amaliy mashg'ulotlar, seminarlarni onlayn kuzatish va o'zlashtirish imkonini beruvchi, shuningdek ularni elektron axborot saqlovchilarga yuklovchi "E-MINBAR" platformasini amaliyotga joriy etish, ta'lim jarayonlarida "bulutli texnologiyalar"dan foydalanish;
- ✓ masofadan turib foydalanish imkonini beruvchi elektron kutubxona tizimini keng joriy etish, talabalarning oliy ta'lim muassasasida o'qishni tamomlaganlaridan so'ng kutubxona fondi, axborot bazalaridan foydalanishini yo'lga qo'yish orqali ularning kasbiy malakasini uzluksiz oshirib borish imkoniyatlarini kengaytirish;
- ✓ milliy elektron ta'lim resurslari yaratilishini jadallashtirish, xorijiy elektron ta'lim resurslarini tarjima qilish ishlarini tashkil etish, ta'lim jarayonida elektron resurslar salmog'ini bosqichma-bosqich oshirib borish, elektron o'quv adabiyotlar yaratish, ularni mobil qurilmalarga

yuklab olish maqsadida kutubxonalarda QR-kod yordamida elektron resurslar haqidagi axborotlarni joylashtirish tizimini yaratish;

- ✓ oliy ta'lim muassasasining konferensiya materiallari, bitiruv-malakaviy ishlar, magistrlik va doktorlik dissertatsiyalaridan iborat ilmiy-texnik ma'lumotlar elektron bazasini yaratish, kelgusidagi ilmiy-texnik ma'lumotlar yangiligini ta'minlash maqsadida antiplagiat tizimidan foydalanishni keng joriy etish;
- ✓ ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklarining o'ziga xosligidan kelib chiqib, ta'lim jarayonida xalqaro miqyosda keng qo'llaniladigan zamonaviy dasturiy mahsulotlardan foydalanishni rivojlantirish;
- ✓ oliy ta'lim muassasalaridan olinadigan turli hisobot va ma'lumotlar sonini keskin kamaytirish, ularni tayyorlashning qog'oz shaklidan voz kechish, boshqaruv tizimi va o'quv jarayonlari, kutubxona va hujjatlar aylanmasini elektronlashtirishni ta'minlovchi "Elektron universitet" platformasiga bosqichma-bosqich o'tish, ta'lim jarayoni ishtirokchilari faoliyati samaradorligini monitoring qilishning elektron tizimini joriy etish;
- ✓ oliy ta'lim muassasalari pedagog xodimlari, bakalavriat, magistratura talabalari va doktorantlariga oid ma'lumotlarni o'zida aks ettiruvchi va muntazam yangilanib boruvchi elektron baza (Student Record System) yuritilishini yo'lga qo'yish asosida uning milliy tizimini yaratish;
- ✓ xalqaro moliya tashkilotlari ko'magida oliy ta'lim sohasidagi o'quv-uslubiy, me'yoriy-huquqiy hujjatlar, statistik ma'lumotlar, shuningdek davlat interaktiv xizmatlari ko'rsatishga doir ma'lumotlarni o'zida mujassam etgan va muntazam yangilanib turadigan oliy ta'limning yagona axborot platformasi — "Oliy ta'lim boshqaruvi axborot tizimi"ni ishga tushirish, unda vakant o'rinlarga o'tkazilayotgan tanlovlarga oid e'lonlarni hamda arizalarni onlayn qabul qilish imkoniyatlarini nazarda tutish.

Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot ishlari natijadorligini oshirish, yoshlarni ilmiy faoliyatga keng jalb etish, ilm-fanning innovatsion infratuzilmasini shakllantirish bo'yicha quyidagi tadbirlar amalga oshiriladi:

- oliy ta'lim muassasalarida ta'lim, fan, innovatsiya va ilmiy tadqiqotlar natijalarini tijoratlashtirish uzviy bog'liqligini nazarda tutuvchi "Universitet 3.0" konsepsiyasini bosqichma-bosqich joriy etish;
- xorijiy investitsiyalarni keng jalb qilish, pullik xizmatlar ko'lamini kengaytirish va boshqa budjetdan tashqari mablag'lar hisobiga oliy ta'lim muassasalari tarkibida texnopark, foydali, texnologiyalar transferi, startap, akselerator markazlarni tashkil etish hamda ularni tegishli tarmoq, soha va hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini

tadqiq qilish va prognozlashtirish bo'yicha faoliyat olib borishlarini ta'minlash;

- professor-o'qituvchilar, ilmiy izlanuvchilar, doktorantlar, magistratura va bakalavriat talabalarini tashkil etiladigan texnoparklarda ilmiy va innovatsion faoliyat olib borishlariga erishish;
- budjetdan tashqari mablag'lar hisobiga startap loyihalari asosida tijoratlashtirish salohiyati yuqori bo'lgan yangi mahsulotlar va texnika-texnologiyalarni yaratish orqali oliy ta'lim muassasalari huzurida ilmiy-tadqiqot natijalarini amaliyotga joriy etish bilan shug'ullanuvchi "spin-off" va "spin-out" korxonalarini tashkil etish, akademik tadbirkorlikni rivojlantirish;
- xalqaro SsiVal axborot-tahlil tizimi yordamida jahondagi ilmiy-tadqiqot natijalarini tahlil qilib borish asosida ilm-fanning ilg'or yutuqlari bilan uyg'un rivojlanishini ta'minlash;
- nufuzli xalqaro ilmiy jurnallarda maqolalar chop etish faoliyatini qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini joriy etish;
- oliy ta'lim muassasalari ilmiy jurnallarining Scopus, ScienceDirect va boshqa xalqaro ilmiy-texnik ma'lumotlar bazalariga bosqichma-bosqich kiritilishini ta'minlash;
- fundamental, amaliy va innovatsion ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirish, mavjud ilmiy maktablarni saqlab qolish va yangilarini yaratish, ularning kadrlar salohiyatini mustahkamlash, bunda iqtidorli yoshlarning ilm-fanga keng jalb etilishini rag'batlantirish;
- xalqaro ilmiy-texnik ma'lumotlar bazasiga kiruvchi nufuzli ilmiy nashrlarda maqolalar e'lon qilish orqali faoliyatining ilmiy natijalari xalqaro darajada tan olinishini belgilovchi ko'rsatkich "Xirsh" indeksi (h-indeks) yuqori bo'lgan olimlar, professor-o'qituvchilar hamda yosh ilmiy izlanuvchilarni budjetdan tashqari mablag'lar hisobidan moddiy rag'batlantirib borish tizimini joriy etish;
- oliy ta'lim muassasalarida olib borilayotgan ilmiy tadqiqotlar sifatini ko'tarish, ularni statistik, texnik va boshqa ma'lumotlar bilan ta'minlash mexanizmlarini yaratish, bu borada tegishli me'yoriy-huquqiy hujjatlarni qabul qilish;
- professor-o'qituvchilar tarkibining ilmiy daraja va unvonlarga ega xodimlar yoshi nuqtai nazaridan optimal nisbatiga erishish;
- ilmiy-tadqiqot muassasalari olimlarini ta'lim jarayoni va ilmiy rahbarlikka jalb qilish, magistratura va doktorantura bosqichlaridagi ilmiy ishlarni mazkur ilmiy-tadqiqot muassasalarida olib borilishi hamda himoya qilinishini ta'minlash;

- jahon ilmiy tadqiqotlar bozori tendensiyalaridan kelib chiqib, har bir oliy ta'lim muassasasida (fakultet, kafedra va laboratoriyalar kesimida) ilmiy tadqiqotlarni tor va fanlar tutashligidagi sohalarga ixtisoslashtirish, ularni ishlab chiqarish va hududiy rivojlanish ehtiyojlariga moslashtirish, qiyosiy ustunlikka ega bo'lgan istiqbolli ilmiy yo'nalishlarni belgilash, ushbu yo'nalishlarda yuqori malakali professor-o'qituvchilar va talabalar salmog'ini oshirish;
- Toshkent davlat texnika universiteti huzuridagi O'zbekiston-Yaponiya yoshlar innovatsiya markazi, Toshkent to'qimachilik va yengil sanoat instituti huzuridagi O'quv-amaliy to'qimachilik texnoparki hamda Urganch davlat universiteti huzuridagi "Xorazm" innovatsion texnoparkining faoliyati samaradorligini oshirish;
- xalqaro moliya institutlarining imtiyozli mablag'larini keng jalb qilish orqali innovatsion faoliyat infratuzilmasini takomillashtirish maqsadida "Hujayra va molekulyar biotexnologiya", "Tibbiy genetika", "Ekofiziologiya", "Materialshunoslik", "Energiya tejoyvchi texnologiyalar, nazorat-o'lchov va avtomatlashtirilgan tizimlar", "Qurilish materiallari" hamda "Oziq-ovqat mahsulotlari va texnologiyasi" yo'nalishlari bo'yicha 7 ta oliy ta'lim muassasalararo ilmiy-tadqiqot laboratoriyasini tashkil etish;
- O'zbekiston Milliy universiteti huzurida Nanotexnologiyalarni rivojlantirish markazi, Yarimo'tkazgichlar fizikasi va mikroelektronika ilmiy-tadqiqot instituti, Biofizika va biokimyoy instituti, Intellektual dasturiy tizimlar ilmiy-amaliy markazida zamonaviy ilmiy-tadqiqotlar amalga oshirilishini ta'minlash va rivojlantirib borish;
- ilm-fan sohasida xalqaro hamkorlikni rivojlantirish, O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasining tegishli institutlari hamda nufuzli xorijiy oliy ta'lim va ilmiy tadqiqot muassasalari bilan yetakchi mahalliy oliy ta'lim muassasalarining faol hamkorligini yo'lga qo'yish, bunda mentorlik modelidan keng foydalanish;
- professor-o'qituvchilar tomonidan yuritilishi lozim bo'lgan turli jurnal va o'quv-uslubiy hujjatlar sonini qat'iy qisqartirish orqali ularning ilmiy faoliyatini jadallashtirish;
- ilmiy-tadqiqot ishlarini ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlaridagi, shu jumladan hududiy miqyosdagi mavjud muammolarning innovatsion yechimiga qaratish, fanlar tutashligidagi muammolarni keng tadqiq etish;
- iqtidorli yoshlarni aniqlash, akademik litseylarga jalb qilish, oliy ta'lim muassasalariga saralab olish, chuqurlashtirilgan ta'lim dasturlari asosida o'qitish, ularning fan olimpiadalaridagi ishtirokini

kengaytirish, ilmiy faoliyatga bo'lgan qiziqishini oshirish, "ustoz-shogird" tizimi asosida tegishli sohada yuqori natijalarga erishgan malakali mutaxassislarga biriktirish, bu boradagi ma'lumotlar elektron bazasini yaratish;

- oliy ta'lim muassasalarining Yoshlar akademiyasi hamda Fan va texnologiyalar bo'yicha respublika kengashi bilan hamkorligini yo'lga qo'yish va rivojlantirib borish;
- oliy ta'lim muassasalari ilmiy salohiyatini oshirish, maqsadli doktorantura orqali ilmiy va ilmiy-pedagog kadrlar tayyorlash tizimini rivojlantirish;
- xorijiy oliy ta'lim muassasalari bilan hamkorlikda qo'shma ilmiy daraja dasturlarini ishlab chiqish;
- oliy ta'limdan keyingi ta'lim institutlari faoliyatini xorijiy tajriba asosida takomillashtirish, ilmiy kengashlar va himoyalar tizimini xalqaro tajribaga muvofiqlashtirish;
- ilmiy darajalar va unvonlar berish vakolatini bosqichma-bosqich oliy ta'lim muassasalariga berish;
- doktoranturaga qabul qilish shartlarini belgilashda oliy ta'lim muassasalariga erkinlik berish, talabgorlarni saralab olishda ularning ilmiy yutuqlariga alohida e'tibor qaratish;
- ilmiy darajalar beruvchi ilmiy kengashlar majlislarini hududlardagi oliy ta'lim muassasalaridan turib onlayn kuzatish platformasini yaratish.

V. ADABIYOTLAR RO‘YXATI

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

I. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti asarlari

1. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. –T.: O‘zbekiston, 2017.

2. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. // «Xalq so‘zi», 2014 yil 15 yanvar.

3. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. // «Xalq so‘zi», 2016 yil 8 dekabr.

4. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. 1-jild. –T.: O‘zbekiston, 2017.

5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi // <http://uza.uz/oz/documents/zbekiston-respublikasi-prezidenti-shavkat-mirziyeevning-oliy-22-12-2017>.

6. Bilimli avlod – buyuk kelajakning, tadbirkor xalq – farovon hayotning, do‘stona hamkorlik esa taraqqiyotning kafolatidir // Prezident Shavkat Mirziyoyevning O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 26 yilligiga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi ma’ruzasi, <http://uza.uz/oz/politics/bilimli-avlod-buyuk-kelazhakning-tadbirkor-khal-farovon-ayet-08-12-2018>.

7. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob halqimiz bilan birga quramiz. – T.: “O‘zbekiston”, 2017. –B.488.

8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2016 yil 30 dekabrda mamlakatimizning yetakchi ilm-fan namoyandalari bilan uchrashuvida so‘zlagan nutqidan.// Xalq so‘zi, 2016 yil 31 dekabr.

9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi .// Xalq so‘zi, 2020 yil 30 dekabr.

II. Normativ-huquqiy hujjatlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. -T.: “O‘zbekiston”, 2023.
2. 10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 3 iyuldagi “Ma‘muriy islohotlar doirasida oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar sohasida davlat boshqaruvini samarali tashkil qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 200-son qarori
3. O‘zbekiston Respublikasining 2020 yil 23 sentyabrda qabul qilingan “Ta‘lim to‘g‘risida”gi O‘RQ-637-sonli Qonuni.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 oktyabrdagi “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta‘lim tizimini 2030 yilgacha rivoj-lantirish konsepsiyasi to‘g‘risida”gi PF-5847-son Farmoni. // URL: <https://lex.uz/docs/4545884>
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 27 avgustdagi “Oliy ta‘lim muassasalari rahbar va pedagog kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini joriy etish to‘g‘risida”gi PF-5789-sonli Farmoni.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28 yanvardagi
7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 5 iyundagi “Oliy ta‘lim muassasalarida ta‘lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta‘minlash bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida” gi PQ-3775-sonli qarori.
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Oliy ma‘lumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirishda iqtisodiyot soxalari va tarmoqlarining ishtirokini yanada kengaytirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 2017 yil 27 iyuldagi № PQ 3151 – sonli Qarori
9. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 23 sentyabrdagi “Oliy ta‘lim muassasalari rahbar va pedagog kadrlarining malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi 797-sonli Qarori.
10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi boshqaruvi tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 284-son qarori.

11. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktyabrdagi «O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida»gi PF-5847-son Farmoni.

12. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 29 oktyabrdagi “Ilm-fanni 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF-6097-sonli Farmoni.

13. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi “2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida” PF-60-sonli Farmoni.

14. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 31-dakabrdagi “Oliy ta’lim muassasalarida ta’lim jarayonini tashkil etish bilan bog‘liq tizimni takomillashtirish chora-tadbirlar to‘g‘risida” 824-sonli Qarori.

15. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining. 2019 yil 23-sentyabrdagi “Oliy ta’lim muassasalari rahbar va pedagog kadrlarining malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida” 797-son Qarori.

16. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2015-yil 3-dekabrdagi “Oliy va o‘rta maxsus, kasb-hunar ta’limi muassasalarining boshqaruv kadrlari zaxirasini maqsadli o‘qitishni tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 351-sonli Qarori.

17. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 30-maydagi “Istiqbolli boshqaruv kadrlarini tanlov asosida tanlab olishning zamonaviy tizimini yaratish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 3755-sonli Qarori

Internet saytlari

1. O‘zbekiston Respublikasi Davlat Hukumati portali: www.gov.uz
2. O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi
www.lex.uz
3. O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligining sayti.
www.edu.uz
4. O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi veb sayti:
www.parlament.gov.uz.
5. Oliy ta’lim tizimida pedagog va rahbar kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirishni tashkil etish Bosh ilmiy-metodik markazi. -
<https://bimm.uz>
6. O‘zbekiston Respublikasi qonunchiligi sayti - <https://lex.uz/>.
7. O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi -sayti
<https://yedu.uz/uz> .
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Matbuot markazi sayti-
www.press-service.uz
9. <http://www.lex.uz>
10. <http://www.mok.dba.uz>
11. <http://www.oecd.org>
12. <https://foresight.org/archive.html>
13. <https://www.researchgate.net>
14. <http://www.worldbankgroup.org>
15. <https://www.unido.org/>
16. <https://www.foresighttechnology.co.uk/>
17. <http://www.yexpertclub.ru/sections/foresight>

BIZ BILAN ALOQA

+99871 202 01 20

<https://bimm.uz>

TELEGRAM

INSTAGRAM

FACEBOOK

YOUTUBE